

KIRJASTO ON KAIKKIEN TORI – KIRJASTOTYÖNTEKIJ ÄT HYVINVOINNIN VAALIJOINA

21.9.2022

Pia Houni, TeT, dos., tutkija &
kirjailija

Kuopion kaupunginkirjasto

Kirjapainotaito, ruuti ja kompassi

“ Olemme niin tottuneita lukemaan kirjoja yksin ja hiljaisuudessa, että meidän on vaikea tajuta, miten uusi ja mullistava tuo käsissämme oleva tuttu esine on joskus ollut. Se ei ainoastaan levittänyt tietoa ja ajatuksia tavalla, jota ei aiemmin olisi voinut kuvitellakaan, vaan myös korvasi useimmiten yhteisöllisen lukutapahtuman, jonka aikana luettiin, todennäköisesti ääneen, käsin ja vailla välimerkkejä kirjoitettuja tekstejä (Mc Luhan 1968).

160 vuotta, jotka kiihdyttivät tieteen ja tiedon kasvamista

- Koperniuksen *De revolutionibus* –teoksesta (1543) Newtonin *Optiikkaan* (1704) edustaa ratkaisevaa vaihetta Euroopan vaikeassa ja dramaattisessa historiassa.
- Kehityksen voimapistet, jossa aika antiikin kulttuuriin ja uusi aika alkavat. Kirjallisuus näyttelee tärkeätä osaa tässä vaiheessa.
- Kirjapainotaito, ruuti ja kompassi – esiintyvät usein rinnakkain ja Francis Bacon (1620) totesi, että näistä seurasi niin monia muutoksia, ettei millään valtakunnalla, uskonnolla eikä tähdellä näytä olleen suurempaa vaikutusta.
- Kirjapainotaito loi “keskenään vaihdettavien osien teorian” – eri tekniikat, kuten paperin ja musteen valmistus, metallurgia ja irtokirjasimet, kirjapainotekniikat yhdistyivät uudenlaiseksi teknologiaksi

-Raamattu, Gutenberg

-Kirjapainojen leviäminen eri kaupunkeihin

-Kirjamessut

-Kirjainpajat joutuvat ottamaan taloudellisia riskejä ja ammattimaistumaan

-Kirjojen kuvitukset (piirtäjät ja kaivertajat) rakensivat luonnontieteitä tärkeällä tavalla

-Tieto ei enää levännyt munkkien ja nunnien kammioissa, vaan se alkoi levitä moneen suuntaan

-The white and gold hall of the library at Admont Abbey in Austria, designed by the architect Josef Hueber and completed in 1776

KIRJASTOT TÄNÄÄN...

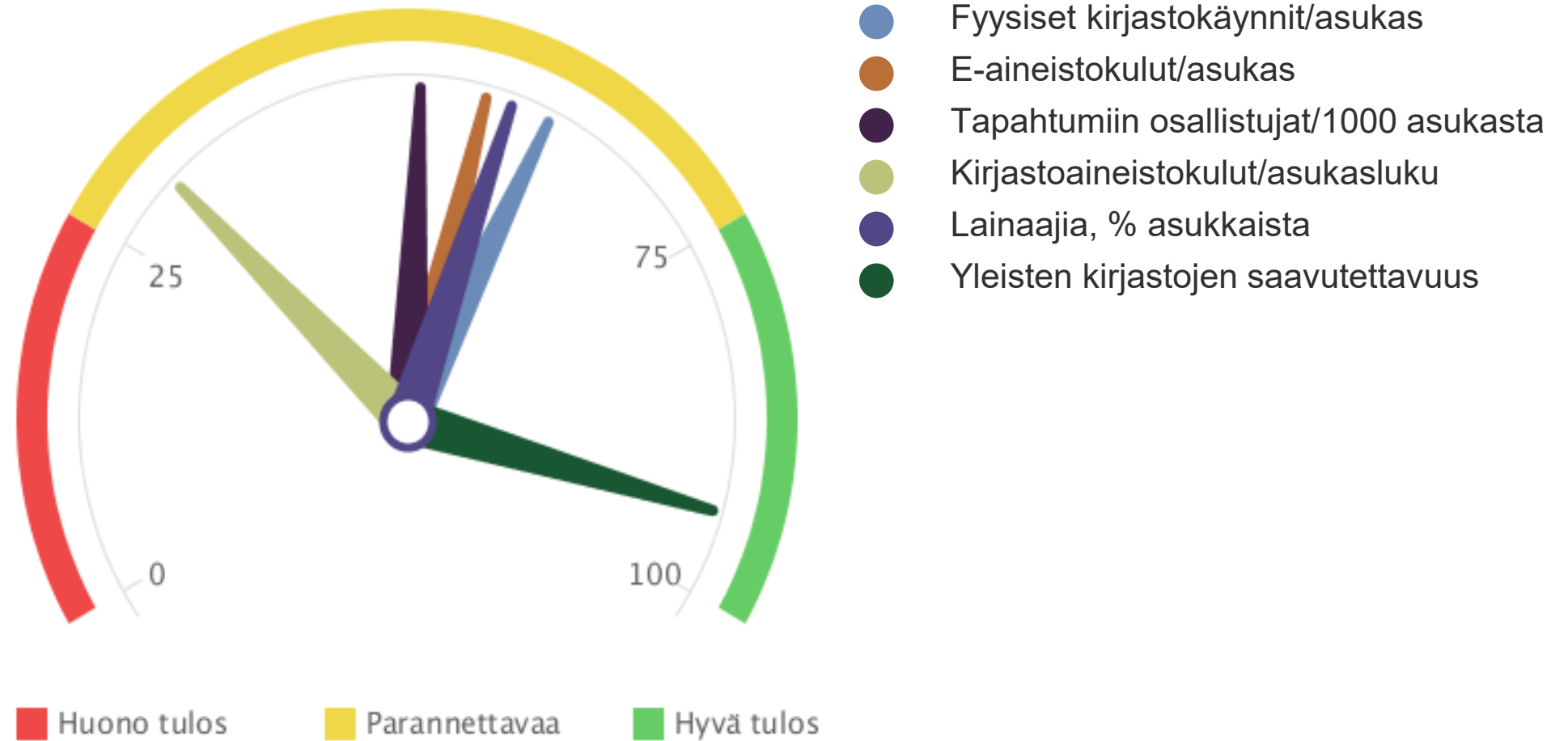
Kirjasto – kaiken tiedon paikka

- Kirjastot koetaan viihtyisänä paikkana
- Omatoiminen tietojen etsiminen on useimmille helppo
- Kirjastojen tehtävät ovat laajentuneet ja tuleet yhä moninaisemmaksi > tämä vaatii myös henkilökunnalta osaamista, sitoutumista ja motivaatiota omaan työhön

Tiedon keräämistä, säilyttämistä, digitalisaatiota, uusia toiminta-alueita, uusia asiakaskuntia, säästöjä, kasvaneita odotuksia ja toiveita, kohtaamispaikka, saavutettava

Kulttuuri > Voimavarat > Kirjastotilastot : Koko maa 2021

Kirjasto on kollektiivinen verkosto

v. 2021 fyysisesti paikalla olleita asiakkaita oli 32 224 259
(muutos edellisestä vuodesta -9,36%)

Vuosi 2004 oli huippuvuosi kirjastojen fyysisesti paikalla
käyneiden määrässä: 66 705 886 ihmistä!
(kasvua edellisestä vuodesta +1,20%)

Seed Library Network

Shallotten neben Shakespeare? In den USA bieten Gemeindebibliotheken Pflanzensamen zum Ausleihen an. Menschen leihen Bücher aus und bekommen dazu Saatgut geschenkt, um zu Hause Gemüse und Kräuter anzubauen. Nach der Ernte geben die Leser*innen eigene Samen an die Bibliothek wieder zurück. Die Idee: Menschen über regionale Pflanzenarten und Bodentypen informieren und die Vielfalt von Nutzpflanzen erhalten.

Seed Library Network

Shallots next to Shakespeare? Community libraries across the United States offer seeds on loan. When borrowing books, citizens can get free vegetable and herb seeds to plant at home. Seeds should be returned to the library after the harvest. The idea is to inform people about regional plant species and soil types, and this way, to preserve the local diversity of food plants.

Kirjastojen kansallinen kyselytutkimus 2018

Miten tunnistaa niitä asiakasryhmiä, jotka käyttävät kirjastojen palveluja aktiiveja vähemmän? Miten näitä asiakaspintoja pystyisi tavoittamaan? Millainen merkitys henkilökunnalla on näissä yhteyksissä? Miten henkilökunta voi pitää yllä omaa hyvinvointiaan ja kehittää kulttuurihyvinvointia?

Esimerkiksi:

- Koulutusjakautuma
- ikä
- Elämäntilanne
- Kirjaston käyttötaito
- Kirjastojen palvelut eli mitä varten ihmiset käyttävät kirjastoja

KIRJASTOT KUULUVAT KAIKILLE

- Kirjaston käyttäjien elinkaari on ihmisikä
- Yhdenvertaisuus toteutuu tutkimusten mukaan hyvin: kirjasto ei suppiloï taloudellisen, etnisen, uskonnollisen tai muun syrjivän seikan kautta asiakkaitaan
- Saavutettavuus toteutuu pääosin myös hyvin: tällä tarkoitetaan sekä maantieteellistä saavutettavuutta, kuten myös fyysisen rakennuksen käyttöominaisuuksia
- Kirjastot ovat tieteen ja taiteen risteysasemia
- Ei enää “vain lainaustapahtuma”, vaan monitoimintapaikka, jossa harrastetaan, osallistutaan kulttuuritapahtumiin ja kohdataan toisia ihmisiä

(vrt. Kirjakaupat)

Kaikki eivät kuitenkaan löydä tietään kirjastoon...

Suomalaisten kirjastonkäyttäjien demografia:

- Myönteisiä indikaattoreita: koulutustausta, naiset jne.

Kirjaston kirjoilla on erilaisille käyttäjäryhmille erilaisia funktioita:

- koulutetummat ihmiset etsivät kulttuurisia elämyksiä tai itseopiskelua, vähemmän koulutetut hyötyä arkisiin toimiin (Vakkari & Serola 2012)
- Norjalainen tutkimus (Aabø 2011) osoitti, että ihmiset, jotka harrastavat aktiivisesti kulttuuria, arvostavat kirjastoa enemmän kuin kulttuuria harrastamattomat ihmiset.
- Varakkaampi väestö arvostaa kirjastoja enemmän kuin vähävaraiset.
- Kaupunkilaiset arvostavat kirjastoja enemmän kuin maaseudun väki.
- Korkeammin koulutetut arvostavat kirjastoa enemmän kuin vähemmän koulutetut.

selite	arvo	n	%	v. %
Alle 15 vuotta	1	1297	4.5	4.5
15-17 vuotta	2	811	2.8	2.8
18-29 vuotta	3	2817	9.7	9.7
30-44 vuotta	4	6696	23.0	23.0
45-64 vuotta	5	9852	33.9	33.9
65 +	6	6155	21.2	21.2
En tiedä	7	1470	5.1	5.1
		29098	100.0	100.0

Frekvenssit

selite	arvo	n	%	v. %
Maanviljelijä	1	217	0.7	0.7
Työntekijä	2	5873	20.2	20.2
Toimihenkilö	3	3109	10.7	10.7
Ylempi toimihenkilö/asiantuntija	4	3515	12.1	12.1
Yrittäjä	5	909	3.1	3.1
Johtava asema	6	555	1.9	1.9
Kotiäiti/-isä	7	784	2.7	2.7
Opiskelija/koululainen	8	3981	13.7	13.7
Eläkeläinen	9	7401	25.4	25.4
Työtön	10	1789	6.1	6.1
En tiedä	11	965	3.3	3.3
		29098	100.0	100.0

KULTTUURIHYVINVOINTI- TUTKIMUSTIETOA JA NÄKÖKULMIA KIRJASTOON

KULTTUURIN PAIKKA JA MERKITYS YHTEISKUNNASSA

Opetus- ja kulttuuriministeriön raportti 2022

”Pidetään huolta yleisten kirjastojen riittävästä palveluverkosta sekä monipuolisista kokoelmista ja niiden saavutettavuudesta. Yleisten kirjastojen e-aineistojen saatavuuden tukemiseksi valtio päättää selvityshenkilöltä 15.9.2022 saatavien ehdotusten pohjalta mallin, jonka pohjalta e-aineistojen kirjastokäyttö korvataan.”

OECD:n kulttuurialojen raportti 2022

”Funding for cultural and creative sectors is an investment, not a cost.”

— Mitä kulttuurihyvinvointi voi olla?

- Kulttuurihyvinvoinnilla tarkoitetaan pääasiassa taidelähtöistä toimintaa.
- Kun toiminnan tavoitteeksi asetetaan hyvinvointi ja terveysvaikutukset taiteen keinoin, työn ytimessä tulee olla taiteen kautta suunniteltu toiminta.
- Kirjastot ovat taidelaitoksiin rinnastettavia toimijoita, jonka ydintehtävää ohjaavassa lainsäädännössä (2017) & kuntien kulttuuritoimintaa säätelevässä laissa (2019) nämä asiat tulevat esille
- Taidetoiminta voi olla taiteen vastaanottamista tai osallistamista.
- Toiminta on suunniteltua, ohjattua ja tavoitteellista.
- Tärkeitä periaatteita ovat yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja osallistumisen mahdollisuudet.
- On tärkeätä erottaa toisistaan kulttuurihyvinvointi ja muu kulttuuritoiminta.

Havainto, kokemus, tunne...

- Taide ei näytä meille asioita maailmasta, taide osoittaa sen mitä me emme näe
- Aivot eivät havaitse, vaan aktiiviset ihmiset tai eläimet havaitsevat.
- Taide kommunikoi kognitio- ja neurotieteen kanssa, mutta ennen kaikkea sen polttopiste on esteettisessä kokemuksessa.
- Tutkimustiedolle on lisätarvetta, jotta ymmärtäisimme eksplisiittisemmin taiteen vaikutuksia ja mahdollisuuksia.

Kansainvälisissä kirjastotutkimuksissa on todettu kirjastojen vaikuttavan käyttäjien lukutaitoon, oppimiseen, hyvinvointiin ja kansalaisidentiteettiin. (Kuntaliitto 2016)

Kaunokirjallisuus

- Sisältää kuviteltua henkilöitä, tapahtumia ja juonen käänteitä. Näillä on kuitenkin suhde todellisuuteen.
- Kaunokirjallisuus pohjautuu mielikuvituksen käytölle. Kyetäkseen eläytymään fiktiiviseen maailmaan, ihmisellä tulee olla (tai kehittyä) kyky “uskoa” tapahtumiin. Hän luo mielessään kokonaisen kuvitteellisen maailmaan, harjoittaa muistiaan henkilöiden nimien, persoonan ja tapahtumien suhteen. Hän puntaroi juonenkäänteitä.
- Eläytyminen tarkoittaa samaistumista henkilöihin. Se tarkoittaa erilaisten tunteiden heräämistä: naurua, itkua, pelkoa jne. Kaikki tämä tapahtuu hyvin todellisesti, vaikka ihminen tietää olevansa fiktion maailmassa.
- Ihmiset, jotka lukevat kaunokirjallisuutta näyttävät laajentuvan empatian kyvyssään ja mielen ymmärtämisessä, he ovat kyvykkäämpiä kuvittelemaan toisten ihmisten näkökulmia (Kidd, 2013,

- Lukeneisuudella on siis myönteinen vaikutus taloudelliseen hyvinvointiin, perhe-elämään, terveyteen ja yhteiskunnalliseen valvetuneisuuteen. Vapaa-ajan lukuharrastus lisää yleistietoa, sanavarastoa ja verbaalisia kykyjä; toisten kulttuurien ymmärtämistä ja ihmisluonteen tuntemusta. (Dugdale & Clark (2008) esittelevät erilaisia korrelaatioita lukutaidon, tai pikemminkin lukeneisuuden, ja erilaisten hyvän elämän indikaattorien välillä; mutta huomauttavat, etteivät nämä ole välttämättä syy–seuraus-suhteita.)
- Hayesin & Morrisin (2005) mukaan vapaa-ajan lukeminen tarjoaa rentoutumista, laukaisee stressiä ja tarjoaa eskapistisen flow-kokemuksen mielikuvitusmatkojen parissa (vrt. edellä sanottu)
- Toisille kirjallisuus voi tuoda helpotusta masennukseen tai jopa parantaa siitä

Luova kirjoittaminen tukee terveyttä monin tavoin – ja se on lisäksi hauskaa ja kehittävää!

- Talouden näkökulmasta luova kirjoittaminen on yksi edullisimmista taideinvestoinneista. Se toteutuu ammattitaitoisen vetäjän kustannuksilla paperin ja kynän kera tai tietokoneella naputellen.
- Luovaksi kirjoittamiseksi kutsutaan sellaisia kirjoittamisen lajeja, joissa lähtökohtana ovat henkilökohtaiset kokemukset, tunteet, ajatukset, assosiaatiot ja mielikuvitus. Kaikki se kielellinen toiminta, joka haluaa pysytellä rationaalisen alueella, pakenee luovaa kirjoittamista.
- Kirjoittamisen muotoja on useita, ja ainut vaatimus on kirjoitustaito.
- Luovan kirjoittamisen harrastaminen liittyy usein kiinteästi kirjastoihin. Monet niistä järjestävät kirjoittajaryhmiä, mutta kaikki kirjoittajat myös käyttävät aktiivisesti kirjastoja.
- Kirjastot myös palkitsevat luovan kirjoittamisen tunnustuksin kirjoittajia.

Muutama sana luovan kirjoittamisen vaikutuksista

- Immuunijärjestelmä, mukaan lukien t-auttajasolut, jotka tukevat muiden valkosolujen toimintaa
- Tukea Epstein-Barr virukseen, eli mononukleoosin aiheuttajaan
- Autonomisen hermoston aktivointia
- Systolinen verenpaine ja sykkeen laskua
- Myönteiset vaikutukset käyttäytymiseen: opiskelun tukeminen, työn saanti, tupakointi ja alkoholin käytön kontrollointi, vihan hallintaa, mielialan myönteisyys
- Kivun lieventyminen traumakokemuksissa

James W.Pennebaker & Cindy K.Chung 2007. Expressive writing, Emotional Upheavals, and Health.

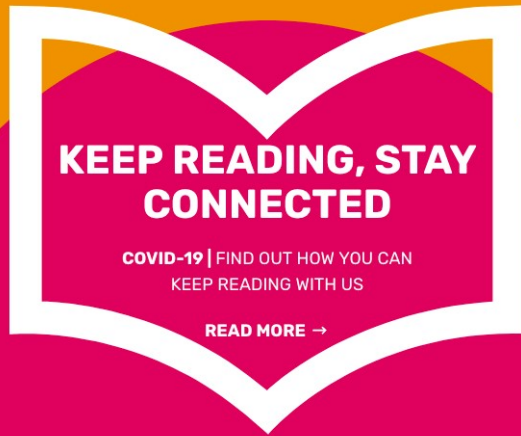
Heather L. Stuckey & Jeremy Nobel 2011. The Connection Between Art, Healing, and Public Health: A Review of Current Literature.

The Reader - UK

[What We Do](#) [Get Involved](#) [Visit Calderstones](#) [About Us](#) [Something More](#)

[DONATE](#)

Join the Reading Revolution

We're a national charity that wants to bring about a Reading Revolution so that everyone can experience and enjoy great literature, which we believe is a tool for helping humans survive and live well.

From our global Shared Reading movement, to our Calderstones Park home - The Reader builds lively communities that bring people together and books to life.

[FIND A GROUP NEAR YOU](#)

93%

Felt better after a session

700

Groups around the UK

10,000+

Readers a year

84%

Made new friends

Jaettu lukeminen ja mielenterveys (The Reader)

- Englannissa yli 600 kirjallisuuskerhoon (vuonna 2020) sosiaali- ja terveydenhuoltoalan paikoissa ja yhteisöissä, mukaan lukien päiväkodit, koulut, kirjastot jne.
- Liverpoolin yliopiston tutkimuksen mukaan näissä jaetun lukemisen ryhmissä kirjallisuus tarjosi osallistujille kielen käsitellä vaikeita tunteita, tukea mentaaliseen joustavuuteen, suhteen ajatella omia tunteita, muistin tai toipumisen oman olemisen kadonneisiin puoliin (esimerkiksi lukeminen tarjosi sillan nykyisen sairastumisen ja entisen terveen minuuden välille)
- Ryhmässä oleminen ja kirjallisuus tarjosivat myötätuntoisen vaihtoehdon tuomitukseksi tulemisen ja sivuuttamisen kokemukselle maailmassa, mikä mahdollistaa eletyn kokemuksen pienenemisen reflektoinnin ja puhumisen hetkellä
- Tutkimuksissa huomattiin myös, että lukemisen ja neurotieteen välisestä yhteydestä, että kielen tuottamat hermostolliset prosessit runoutta lukiessa ovat potentiaalisessa yhteydessä hermoston ja aivojen toiminnan useisiin osa-alueisiin
- Tällä on vaikutusta myös tunneverkostoihin ja muistiin esimerkiksi pakko-oireiden tai depression yhteydessä
- Nämä viime aikaiset tutkimukset vahvistavat, että lukemisella on erityisiä vaikutuksia elämän mielekkyyden kokemuksiin, mentalisaation stimulointiin ja yksilön vastuuseen omasta tilanteestaan

TIEDOSTA KOHTI KÄYTÄNTÖÄ
– HENKILÖKUNTA ON KAIKEN
VOIMAVARA

**Kirjastojen
henkilökunta –
ensiaputaiteilijoita,
elvyttäjiä, tovereita
ja
elämänkumppaneit
a**

Today At Work...

HOW WOULD YOU COMPLETE THE SENTENCE: "TODAY AT WORK..." ?
WHAT WOULD YOUR ANSWER SAY ABOUT YOU, YOUR CO-WORKERS, YOUR WORKPLACE?

Taide- ja kulttuurihyvinvointi työyhteisöissä

- lisää työntekijöiden hyvinvointia
- lisää luovuutta
- tukee työntekijöiden sosiaalista hyvinvointia ja innovointia
- tuo uusia näkökulmia työhön
- kehittää uusia työtapoja (Taidetoiminta vahvistaa kognitiivisia valmiuksia, eli se tukee oppimista)
- taidelähtöinen henkilöstön koulutus tuottaa uusia ratkaisuja
- luo parempaa ilmapiiriä ja yhteistyö toimii paremmin
- päätöksen tekeminen tulee joustavammaksi
- johtajien ja esimiesten mielenterveydelliset hyödyt paranevat

**JA KOHTI TULEVAISUUTTA – MITÄ KAIKKEA
VOISI KEHITTÄÄ JA VAHVISTAA**

Ideoita ja mahdollisuuksia

- Henkilökunta hyötyy myös itse taidetoiminnasta, eli myös tähän kannattaa investoida. Se lisää myös kokemuksia siitä, mitä kaikkea asiakkaille voidaan tarjota
- Jaetun lukemisen ryhmät (vrt. Reader)
- Säännöllisen toiminnan lisäksi hankekohtaista toimintaa
- Miten löytää ne asiakasryhmät, jotka eivät tutkimusten mukaan ole kirjastojen aktiivikäyttäjiä?
- Kotikirjastopalvelu
- Lahjoita lukuhetki
- Kirjastohenkilökunnan ja taiteilijan työparityöskentely
- Esitystaiteen ammattilaisten vierailut
- Huomioi erityisesti näitä asioita: oman alueen erityispiirteet, millaisia tavoitteita saavuttaa, miten tunnistaa työntekijöiden mahdollisuudet toteuttaa arjen työssään, yhteistyö kirjastojen välillä

Pari lisävinkkiä

- Tanskalaisen tutkimuksen mukaan (Danish Ministry of Culture 2012) kirjastojen suosio maahanmuuttajien keskuudessa perustuu kahteen tekijään: kirjaston palvelujen (lehdet, kopiokone, tietokoneet) käyttöön ja kirjastoon miellyttävänä tapaamispaikkana. Kirjastot ovat houkuttelevia, koska ne tarjoavat turvallista, julkista tilaa heikommissakin asemassa (taloudellisesti, koulutuksellisesti, etniseltä taustaltaan) oleville väestöryhmille. Tämä tärkeä sosiaalisen inklusion funktio ei näy esimerkiksi lainaustilastoissa.
- Tanskalaiset Jervelund & al. (2015) korostavat kirjaston tarjoavan nuorille ihmisille mahdollisuuksia syventyä ja erikoistua aiheisiin, jotka heitä kiinnostavat. Tämä saattaa luoda perustan kuningasajatukselle, josta syntyy seuraava Skype tai Microsoft.
- Leikkiminen näyttäisi olevan uusi trendi kansainvälisessä keskustelussa luovuudesta ja kirjastoista. Leikkiiä ja luovuutta yhdistää se, että ne motivoituvat ihmisen sisäisestä inspiraatiosta eivätkä juuri koskaan esiinny silloin, kun ihminen on ahdistunut tai keskittynyt saavuttamaan jonkin tavoitteen (Kurt & al. 2010: 14). Molempiin kuuluu tavanomaisuudesta poikkeava ideoiden, tekemisten tai tilanteiden yhdisteleminen.

(Lainaukset Idström 2016, 29-30)

Miten tunnistaa niitä asiakasryhmiä, jotka käyttävät kirjastojen palveluja aktiiveja vähemmän?

Miten näitä asiakaspintoja pystyisi tavoittamaan?

Millainen merkitys henkilökunnalla on näissä yhteyksissä?

Miten henkilökunta voi pitää yllä omaa hyvinvointiaan ja kehittää kulttuurihyvinvointia?

Jokainen kirja vahvistaa ihmisyyttä, sivistystä ja kohtaamista. Demokraattinen yhteiskunta vaalii näiden toteutumisen mahdollisuuksia. Kun vahvistamme ihmisyyden, sivistyksen ja kohtaamisen edellytyksiä, edistämme hyvän elämän edellytyksiä.

Lämmin kiitos yhteisestä ajasta!